

УСЛОЖНЕНИЯ В ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА ПЛАЩАНЕ И ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА ЗАПОР НА БАНКОВИ СМЕТКИ

Мария Глушкова¹

Резюме: В статията е направен опит да се представят усложненията, които настъпват у нас, свързани с приложното поле и привеждането в изпълнение на Европейска заповед за плащане – Регламент 1896/2006 г., издадена в друга държава, членка на Европейския съюз, и Европейска заповед за запор на банкови сметки – Регламент 655/2014 г.

Посочените два акта са разгледани в тяхната цялост и съвкупност, обсъдени са някои от спорните моменти във връзка с прилагането и привеждането в изпълнение у нас (проблемите, свързани с редовността на връчването им; превалутирането на сумите по вземането; свръхобезпечеността

и несъразмерността; размерът на съдебните такси и разноски, включително и тези, сторени във фазата на принудителното изпълнение; настъпването на погасителна давност или перемпция и пр.). Подчертана е колизията между европейските правни норми с тези от националното законодателство, изтъкнати са недостатъците и празнотите, усложненията, които възникват и възпрепятстват прилагането на регламентите. Направени са предложения *de lege ferenda*.

Ключови думи: изпълнение на Европейската заповед за плащане, изпълнение на Европейската заповед за запор на банкови сметки, връчване, разпределение

I. Увод

Една от мерките, предприети от Европейския парламент и Съвета на европейските общности², с оглед на „нормалното функциониране на вътрешния пазар“³, в подкрепа на свободното движение на хора, стоки и капитали, с трансгранични последици в областта на съдебното сътрудничество, е производството по издаване на европейска заповед за плащане, уредено в Регламент (ЕО) № 1896/2006 г. на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 г. за създаване на процедура за европейска заповед за плащане, в сила от 24.07.2007 г. Процедурата има за цел да опрости, ускори и намали разходите за съдеб-

¹ Докторант по гражданско процесуално право в департамент „Право“ на Нов български университет, хоноруван преподавател по гражданско процесуално право, ел. поща: chsi_glushkova@abv.bg.

² Регламент (ЕО) № 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12.12.2006 г. за създаване на процедура за Европейска заповед за плащане, източник: EUR-Lex, 1.

³ Пак там.

ни спорове по трансгранични граждански и търговски дела, свързани с безспорни парични вземания. Задачата е да се преодолее дисбалансът между отделно функциониращите в Съюза правни системи, като кредитори и длъжници бъдат равнопоставени и не са зависими от спецификите на националните законодателства; да се гарантират бързината и достъпността на посочената процедура, както и постигането на ефективното ѝ съдебно изпълнение. Премахването на пречките и проблемите пред функционирането на съвместното за Съюза гражданско съдопроизводство в тази насока е постигнато със създаването на строго формализирана правосъдна дейност, като процесуалните действия на молителя (ищеца, заявителя), така и тези на съда, следва да бъдат обективирани в стандартизирани формуляри, съставляващи приложения към Регламента. (Извън обхвата на тази процедура от Регламента е привеждането в изпълнение на Европейската заповед за плащане.) В държавите членски са регламентирани различни процедури и срокове за връчване на съдебни документи и книжа и една от важните цели, която следва да бъде постигната, е да се определят и гарантират минималните изисквания и стандарти, които ще се прилагат във връзка с процедурата по издаването, връчването и изпълнението на Европейската заповед за плащане.

Друга подобна предприета „предпазна“ и обща спрямо европейските граждани мярка е свързана с възпрепятстването на намаляването на активите, или с предотвратяването на „изчезването“ на имущество от патримониума на длъжника преди събирането на вземането, както и постигането на подобряване на ефективността на изпълнението на съдебните решения в Съюза по отношение на банковите сметки на длъжниците – Регламент /ЕС/ № 655/2014 г. на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г., за създаване на процедура за европейска заповед за забор на банкови сметки с цел улесняване на трансграничното събиране на вземания по граждански и търговски дела. За да уеднакви процедурата, европейският законодател отново въвежда стандартни приложения – образци (формуляри – за молбата за заповед, за самата заповед, за декларацията относно заборираните средства в банката, молбите за правна защита или обжалване, за отмяна на заповедта или нейното прекратяване и т. н.), които се попълват и депозират пред съответния съд. Улеснение на гражданите от Съюза е възможният превод на формулярите на официалните езици на държавите членки.

Обект на изследване в настоящата статия са двата Регламента № 1896/2006 г. и № 655/2014 г. Тези два акта са разгледани в тяхната цялост и съвкупност, обсъдени са спорните моменти във връзка с тяхното прилагане и изпълнение у нас, очертана е колизията им с националното законодателство, изтъкнати са недостатъците и празнотите. Обоснована е необходимостта да се промени съдебната практика в България и се прави предложение *de lege ferenda*.

Предмет на изследването са редица усложнения, които са пряка и непосредствена последица от делегираното от регламентите изпълнение на националните законодателства. В резултат на тази делегация неизбежно възникват празноти и противоречива съдебна практика, които от своя страна възпрепятстват прилагането на регламентите у нас, в частност – привеждането в изпълнение на двете Заповеди, и „осустват“ бързото и ефективното им изпълнение в България. Де юре – обща за гражданите на Съюза е процедурата по издаване на двете заповеди, а „частна“ (в смисъл – национална) е тази по приложеното принудително изпълнение на заповедите спрямо европейските граждани.

На първо място, в изложението е отделено внимание на издаването на Европейската заповед за плащане и усложненията във връзка с нейното привеждане в изпълнение. Акцентирано е върху необходимостта *de lege ferenda* да бъде изменено националното законодателство, като бъде премахната ненужната и забавяща процедура по издаване на изпълнителен лист. Изложени са аргументи и съображения в тази насока. Във втората част е разгледан процесът по издаване и привеждане в изпълнение на Европейската заповед за за-

пор на банкови сметки. Внесена е яснота относно обстоятелствата – кои точно документи, в какъв вид и по кой ред следва да бъдат връчени от държавния или частния съдебен изпълнител. В заключителната част са направени констатации, обосновани са изводи относно ролята, мястото и значението на двата правни инструмента за европейските граждани. Изразено е становище за промяна на европейското законодателство.

II. Изложение

Първа част

Привеждане в изпълнение на Европейска заповед за плащане

Уеднаквената за Европейския съюз процедура **по издаване на европейска заповед за плащане** (ЕЗП) включва: сезиращия съда **формуляр „А“**, който обективира молбата за издаване на европейска заповед за плащане и следва да съдържа предписаните от чл. 7, т. 2 от Регламента реквизити, включително и стойността на вземането – главницата, а където е приложимо – лихвата, лихвения процент и срока, за който се иска лихвата (освен ако към главницата не се добавя автоматично законна лихва по законодателството на държавата членка по произход), договорните неустойки и разходите; формуляр „Б“, с който съдът предоставя на ищеца възможност да допълни или да поправи молбата, ако тя не отговаря на изискванията на чл. 7, и му определя срок за това; формуляр „В“, с който, ако изискванията по чл. 8 от Регламента са изпълнени само за част от молбата, съдът уведомява ищеца и го кани да приеме или да отхвърли покана за европейска заповед за плащане на сума, посочена от съда, и го уведомява за последиците от неговото решение; формуляр „Г“, с който съдът отхвърля молбата (чл. 11 от Регламента); **формуляр „Д“**, с който съдът **издава** европейска заповед за плащане, в случай че са изпълнени изискванията на чл. 8 от Регламента. Ответникът също използва нарочно създаден за гарантиране и защита на неговите права стандартен **формуляр Е** за внасяне на възражение срещу издадената заповед за плащане.

С европейската заповед за плащане ответникът се уведомява за стоящите пред него възможности – да плати сумата, посочена в заповедта; или да се противопостави на заповедта, като подаде до **съда по произход възражение (формуляр Е)**, което трябва да бъде изпратено **в 30-дневен срок от връчването на заповедта – Формуляр А (в този срок влизат официалните празници на държавата членка по издаване на ЕЗП, б. а. – но не и официалните празници на държавата членка по изпълнението).**

(Следва да се има предвид, че Обединеното кралство и Ирландия са заявили приемането и прилагането на този Регламент, но той не е задължителен за Дания, която не участва в приемането и прилагането му). С европейската заповед за плащане ответникът се уведомява още, че заповедта е издадена единствено на основание **информацията, която е била предоставена от ищеца и не е била проверена от съда (описание на доказателствата в подкрепа на вземането, описание на обстоятелствата, използвани като основание за вземането и т.н.)**; съобщава се, че заповедта подлежи на принудително изпълнение, освен ако не се подаде възражение до съда, в съответствие с чл. 16 от Регламента (Формуляр Е); когато е подадено възражение, производството продължава пред компетентните съдилища на държавата членка по произход, в съответствие с правилата на редовния граждански процес, освен ако ищецът не е поискал изрично в такъв случай производството да бъде прекратено. Не се прилагат писмени доказателства, нито документи към представения от ищеца формуляр А и по това производството се доближава до заповедното производство в Република България, регламентирано в чл. 410 и сл. от ГПК.

Съгласно чл. 12, т. 5 от Регламента – **Съдът осигурява връчването на заповедта на ищеца в съответствие с националното законодателство по начин, който отговаря на минималните стандарти, посочени в чл. 13, 14 и 15 от Регламента.** В Преамбюла на Регламента е обявено, че всички методи на връчване, посочени в чл. 13 (Връчване с обратна разписка на ответника) и чл. 14 (Връчване без обратна разписка на ответника), следва да се **характеризират или с пълна сигурност** (чл. 13), или **с много висока степен на вероятност** (чл. 14), че връченият документ е достигнал до своя адресат. „Следва да се счита, че личното връчване на лица, различни от самия ответник, съгласно чл. 14, параграф 1, букви а) или б), отговаря на изискванията на тези разпоредби, ако тези лица действително **са приели/получили ЕЗП**“⁴ (б. а. – узнали са за нея, т.е. ЕЗП действително е достигнала до адресата). В този смисъл считам, че връчването ще бъде нередовно, ако е осъществено по силата на националното ни законодателство, чрез публично обявяване/оповестяване в неофициалния раздел на „Държавен вестник“, т. к. последното не отговаря на минималните изисквания за връчване от Регламента. Нормите, съдържащи се в Регламента относно връчването, се явяват специални спрямо нормите, касаещи връчване на съдебни книжа и документи от националните законодателства на страните членки. Съдебният състав на държавата по произход не проверява редовността на връчването съгласно собственото си национално законодателство (с изключение сроковете за отчитане на националните си празници), а според нормите, предвидени за връчване в общия за държавите членки Регламент.

Ответникът от своя страна има гарантираната от Регламента процесуална възможност и право да подаде възражение срещу европейската заповед за плащане до **съда по произход, като използва формуляр Е, приложение VI към Регламента, което му се предоставя заедно с европейската заповед за плащане.** В него ответникът посочва, че оспорва вземането, **без да указва причините за това оспорване.** В случай че пропусне срока за оспорване, ответникът може да се позове на чл. 20 от Регламента, а именно преглед в изключителни случаи (б. а. – например заповедта за плащане не е била връчена по един от начините, предвиден в чл. 13, 14 и 15 от Регламента – ответникът е уведомен по телефона за издадената ЕЗП; издаването на ЕЗП е било погрешно; в държавата членка по изпълнението е била обявена епидемия и поради форсмажорните обстоятелства ответникът безвиновно не е могъл да организира защитата си и да депозира възражението си в срок и т.н.). В случай че съдът прецени, че прегледът е основателен, ЕЗП е невалидна. Регламентът запазва пълно мълчание с какъв акт, формуляр, образец и пр. съдът обявява заповедта за невалидна и какви са последствията от обявяването на ЕЗП за невалидна. Ако възражението не бъде подадено в срок от ответника, ЕЗП влиза в сила, т.е. вземането се счита за признато и по отношение на претенцията на ищеца не съществува правен спор. Неподаденото в срок възражение – формуляр Е, има за последица създаването на стабилитет на ЕЗП. Тя се обявява от държавата по произход за изпълняема чрез нарочен (специален) формуляр Ж и се разрешава/допуска упражняването на държавна принуда спрямо ответника длъжник. На практика възникват усложнения, когато ЕЗП е вече изпълнена и имуществото на длъжника е осребрено, кредиторите удовлетворени, а впоследствие след преглед по реда на Регламента ЕЗП е обявена от съда за невалидна. В настоящата статия няма да се спирам подробно на този проблем.

Връчването може да бъде осъществено чрез способите, уредени в националното българско законодателство, но при спазване на минималните специални изисквания, предвидени в Регламента. Проблеми с връчването възникват, когато същото е осъществено чрез прилагане на чл. 13 и чл. 14, ал. 1, б. „в“ от Регламента – чрез депозирание на ЕЗП в пощенската

⁴ Чл. 21 от Регламент № 1896/2006 г.

кутия на ответника, също по буква „г“ от Регламента – чрез компетентни публични органи (връчване по чл. 42, ал. 2 от ГПК), например – кмет на община, връчване на ЕЗП чрез ЧСИ (ПДИ или съобщение/уведомление следва да връчи ЧСИ?), и връчването на заповедта по чл. 18, ал. 5 от ЗЧСИ (ПДИ, съобщение/уведомление ли следва да връчи ЧСИ?).

В неизчерпаемо посочените по-горе хипотези, въпреки че връчването ще бъде надлежно удостоверено със съответния документ (разписка), дата и подпис, съгласно Регламента и националното законодателство, неясно за съдебния състав в държавата по произход ще остане обстоятелството кога (на коя дата) ответникът **е узнал (изключвам личното връчване)** за издадената спрямо него ЕЗП, за да бъде преценено спазен ли е 30-дневният срок на подаденото от него възражение (в тази връзка вж. Определение № 100 от 13.02.2023 г. на САС по в. т. д. № 807/2022 г.). Когато ЕЗП е депозирана в пощенската кутия на адресата, последният би могъл например да бъде в командировка и да се е завърнал у дома два месеца по-късно. Поставянето на заповедта в пощенската станция или предоставянето ѝ на кмета на населеното място за връчване също не посочва от кой момент ответникът е получил или се е запознал с издадената срещу него ЕЗП. Отказът от получаване, надлежно оформен от длъжностното лице, връчващо призовките (спорен е моментът дали пощенският служител според българското законодателство е „длъжностно лице, връчващо призовките“, и дали може (има право по закон да оформя такъв отказ), също не доказва пред съда по произход, че длъжникът/ответник се е запознал с издадената ЗЕП. Връчването на юридическо лице, по реда на чл. 50, ал. 4 от ГПК, вр. чл. 47, ал. 1 от ГПК, чрез залепване на Уведомление, или по чл. 48 от ГПК чрез публично уведомяване – публикация в „Държавен вестник“, също не би било прието като редовно връчване в държавата членка по произход. (Следва да имаме предвид, че настоящият регламент не засяга прилагането на Регламент (ЕО) № 1348/2000 от 29 май 2000 г. за връчване на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела в държавите членки, отм.) При настоящия регламент следва да се прилагат още правилата за връчване съгласно Регламент (ЕО) № 1393 от 13 ноември 2007 г. на Европейския парламент и на Съвета относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела.

Както посочих по-горе, съдът по произход проверява датата на връчване на ЕЗП на ответника в съответствие със специалните изисквания, предвидени в Регламента. Ако в срока по чл. 16, параграф 2 от Регламента, като се вземе предвид подходящ срок (б. а. – изчакаване няколко работни дни след изтичане на 30-дневния срок от узнаването на ЕЗП) за получаване на възражението, не е подадено възражение до съда по произход, съдът по произход **обявява европейската заповед за плащане за подлежаща на изпълнение, като издава нарочна Декларация – формуляр Ж, приложение VII. Вземането е станало безспорно. Съгласно Регламента – влезният в сила формуляр Д е годно изпълнително основание във всяка държава членка (с изключение на Дания).**

Считам, че съдът по произход следва да изпрати подлежащата на изпълнение европейска заповед за плащане на ищеца **в оригинал** (Формуляр Д). (Ако изпълнителното основание не е в оригинал, съдебният изпълнител не може да образува изпълнително дело.) Според мен съдът задължително следва да изпрати на ищеца и оригинал от формуляр Ж, който **ОБЯВЯВА изпълняемостта и РАЗРЕШАВА/ДОПУСКА** да бъде упражнено правото на принудително изпълнение спрямо ответника. Правото на принудително изпълнение не следва да бъде проверявано от националните съдилища по изпълнението (включително и от българския съд), защото правото на принудително изпълнение вече съществува и е надлежно обективизирано в Декларацията – формуляр Ж, издадена от оторизирания за това орган.

„Европейска заповед за плащане, която е станала изпълнима, се привежда в изпълнение при същите условия, както и изпълнимо решение, издадено в държавата членка по привеждане в изпълнение.“⁵ По мое мнение именно оттук идва колизията между българското национално и европейското законодателство, уреждащо тази материя. Според сега действащия ГПК в РБ – при наличието на влязло в сила съдебно решение, а също и при невлязло в сила решение на въззивната инстанция, за да бъде приведено в изпълнение и да бъде приложима държавната принуда, е необходимо да бъде издаден изпълнителен лист. Решението не е пряко изпълнително основание. Намирам обаче, че в случая с ЕЗП не е необходимо такова издаване на изпълнителен лист, тъй като вече е налице издаден формуляр Ж, в който съдът по надлежния ред е удостоверил и обявил, че заповедта подлежи на изпълнение, като е отбелязал във формуляр Д издаването на формуляр Ж, и обратно. Противоположно е становището на доц. д-р Т. Градинарова: „След като европейската заповед е призната и допусната до изпълнение в една държава членка, българският съд, като съд по изпълнението ѝ няма право да я разглежда по същество, а проверява по общите правила дали е редовна като ИО, преди да разпорежи издаването на изпълнителен лист“⁶. Професор д-р А. Мингова изразява друго схващане: „Едните не се нуждаят от специално производство по допускане на изпълнението на територията на РБ – чл. 404, т. 2 от ГПК“⁷. Пзовавайки се на разпоредбата на чл. 622 а от ГПК, проф. В. Попова посочва, че „страната може да подаде молба директно до СИ...“⁸.

В подкрепа на твърдяното от мен е визираното в чл. 416 от ГПК – въз основа на влязлата в сила заповед за изпълнение съдът издава изпълнителен лист и отбелязва това върху заповедта. Аналогично на чл. 416 – при влязла в сила ЕЗП – съдът по произход отбелязва това обстоятелство върху издадената влязла в сила заповед (Д) и с Декларация (формуляр Ж) разрешава/обявява привеждането ѝ в изпълнение. Ето защо чл. 627 от ГПК следва да регламентира, че молбата на заинтересованата страна за привеждане в изпълнение, придружена с оригинал от ЕЗП, и Декларацията (сертификатът), че е изпълнима и съдържаща информация за разходите и начислената лихва, легализирани на български език, се подават пред съдебния изпълнител – държавен или частен, при спазване на специалната местна компетентност, уредена в чл. 427 от ГПК. На следващо място – в защита на аргумента за излишното издаване на изпълнителен лист е следното: разпореждането по чл. 627, ал. 2 от ГПК (което има значението на решение, постановено в исков процес – чл. 623, ал. 5 ГПК) за издаване на изпълнителен лист, постановено от окръжния съд (по постоянния адрес или седалището на длъжника или по местоизпълнението – например Пловдивски окръжен съд), подлежи на въззивно обжалване по чл. 623, ал. 6 от ГПК пред Софийския апелативен съд. Решението на Софийския апелативен съд от своя страна подлежи на касационно обжалване пред Върховния касационен съд. Буквалното тълкуване на тази норма повдига спорове за подсъдност и компетентност между съдебните състави, а през това време длъжникът може да извърши разпореждане с имущество от своя патримониум, нанасяйки вреди на иначе изрядния ищец/взискател.

⁵ Чл. 21 от Регламента.

⁶ Градинарова, Т. (2015). *Гражданско изпълнително производство (курс лекции)*. Първа част. Русе: РУ „Ангел Кънчев“, 45.

⁷ Мингова, А. (2008). *Сборник съдебни практики. Принудително изпълнение. Коментари. Тълкувания. Анализи*. Кн. 1. София: Феней, 16.

⁸ Сталев, Ж., А. Мингова, В. Попова, О. Стамболиев, Р. Иванова (2020). *Българско гражданско процесуално право*. Десето преработено издание. София: Сиела, 1015. Проф. Попова е един от съавторите на цитираното издание.

По-нататък привеждането в изпълнение на ЕЗП у нас продължава по реда на ГПК, с всички признати и гарантирани от закона способности, права и възможности за защита на ответника длъжник, включително спиране на принудителното изпълнение. По молба на заинтересованата страна, придружена със съответната такса по Тарифата за такси и разноси към закона за частните съдебни изпълнители, респективно Тарифата за държавните такси, събирани от съдилищата по реда на ГПК (за ДСИ), и представено пълномощно от ищеца/взискател с оглед активната легитимация и надлежно учредената представителна власт, както и заверена актуална справка от съответния регистър в страната по произход относно правното състояние на взискателя (придружена с легализиран превод на български език), при спазване на местната подсъдност, визирана в чл. 427 от ГПК, съдебният изпълнител следва да образува изпълнително дело. Той трябва да връчи на ответника Покана за доброволно изпълнение ведно с копие от подлежащия на изпълнение акт – формуляр Д, придружен с копие от формуляр Ж и заверени преписи от същите на български език. Считам, че Образец Формуляр Е не следва да се връчва повторно на ответника. При връчването, освен националното законодателство, с оглед редовността на връчването, съдебният изпълнител обезателно следва да съобрази също и специалните минимални изисквания за връчване на ЕЗП, визириани в Регламента, но относно сроковете (за доброволно изпълнение и пр.) ще съобрази само официалните празници на националното ни законодателство. Освен това при връчване на книжата съдебният изпълнител следва да спазва не само националното законодателство и минималните изисквания, визириани в Регламент № 1896/2006 г., но и тези, установени в Регламент (ЕО) № 1393 от 13 ноември 2007 г. на Европейския парламент и на Съвета.

На практика възникват проблеми, когато ищецът – взискател по ЕЗП, се окаже приединен по право кредитор – чл. 429 от ГПК (вж. Тълкувателно решение № 2/2013 г. от 26.06.2015 г. на ОСГТК на ВКС по т. д. № 2/2013 г.), включително и чрез наложен в негова полза заповед върху банкова сметка съгласно Регламент (ЕС) № 655/2014 г. за друго свое вземане; когато същият следва да бъде уведомяван за всички предприети действия от страна на съдебния държавен/частен или пък публичен изпълнител, в т.ч. и за насрочени публични продани; когато поиска да му бъде възложен процесен имот, изнесен на публична продан за събиране или вместо плащане; когато съдебният изпълнител (СИ) – държавен или частен, изготвя и предявява разпределение; в хипотезите на конституиране на наследници на длъжника; при цедиране на вземането по европейската заповед за плащане и пр. В случаите на надлежно учредена представителна власт това не би забавило или оскъпило значително изпълнителния процес, но при всяка друга хипотеза уведомяването на взискателя ще се осъществява било то чрез Министерството на правосъдието на РБ, или друг чуждестранен орган в държавата членка по произход, което на практика почти винаги води до съществен „застой“ на производството по принудително събиране на вземането.

Съгласно чл. 42 от ГПК – разносните по връчване на съобщения от частен съдебен изпълнител са за сметка на страната. Тези разноси (б.а. – и такси), а също и сторените такива, в това число и такси при реализирано връчване по чл. 18, ал. 5 от ЗЧСИ, не следва да се претендират от ищеца/взискател и не следва да са привилегирани такива по смисъла на чл. 136, ал. 1, т. 1 от ЗЗД и Тълкувателно решение № 2/22.11.2022 т. по т. д. № 2/2021 г. на ОСГТК на ВКС, в изготвеното разпределение по реда на ГПК, макар и ответникът длъжник често на практика да пропуска да възрази срещу тяхното присъждане или събиране.

Регламентът визира още, че когато в дадена държава членка съдебните такси за гражданско производство, по смисъла на чл. 17, параграф 1, буква а) или буква б), според случая, са равни или по-високи от таксите за процедурата за европейска заповед за плащане,

общият размер на съдебните такси за процедурата за европейска заповед за плащане и за гражданското производство, образувано в случай на подадено възражение, не може да надвишава съдебните такси за това производство, без да има преди това процедура по издаване на европейска заповед за плащане в същата държава членка. Това не означава автоматично, че съдебните такси и разноски в изпълнителното производство не следва да се начисляват съобразно двете действащи еднакви (на ЧСИ и ДСИ) тарифи и да се събират в полза на бюджета на съдебната власт, респективно – в полза на частния съдебен изпълнител, реализирал принудителното изпълнение и събрал вземането. „В държава членка не могат да се начисляват допълнителни съдебни такси за **гражданското** производство, образувано в случай на подадено възражение съгласно чл. 17, параграф 1, буква а) или буква б), според случая, ако съдебните такси за такова производство в тази държава членка са по-ниски от таксите за процедурата за европейска заповед за плащане. За целите на настоящия регламент съдебните такси включват съдебни такси и други такси, които трябва да бъдат платени на съда, чийто размер се определя в съответствие с националното законодателство“⁹.

Изхождайки от разпоредбите на чл. 26 от Регламента, а именно, че всички процесуални въпроси, които не са изрично разгледани в настоящия регламент, се регулират от националното законодателство, във връзка с чл. 25, т. 2 от Регламента, както и с оглед на специфичния характер на националното съдебно изпълнение считам, че таксите и разноските в съдебното производство (с изключение на тези по чл. 42 от ГПК и чл. 18, ал. 5 от ЗЧСИ) стоят **извън съдебните такси по гражданското производство** и следва да намерят място в изготвеното разпределение, било то като **привилегирани** такси и разноски, или като **хипографарни** такива, разбира се, при стриктно спазване на визираните в чл. 73 а от ГПК, т. 26 от ТТРЗЧСИ и чл. 53 от ТДТСС норми от съдебния държавен или частен изпълнител. В подкрепа на този аргумент е и хипотезата на чл. 11 от Регламент № от 2007 г.

В кой момент съдебният изпълнител следва да превалутира вземането? В ЕЗП същото е посочено в дължимата валута, лихвата (основният лихвен процент, прилаган от Европейската централна банка към нейните основни операции по рефинансиране) също е посочена във валута, а съгласно Регламента разходите също трябва да бъдат посочени в същата валута като лихвата. Считам, че превалутиране на дълга (главница лихви, разноски), обективиран в ЕЗП, по националната българска валута следва да се извърши от съдебния изпълнител не към деня на връчване на ПДИ на длъжника ведно с копие от подлежащия на изпълнение акт, а към деня на събиране на вземането, както и при изготвяне на разпределението на събраната сума (към който ден следва да се изчисли и присъдената лихва). Превалутиране отново трябва да се направи към деня на окончателното погасяване/изплащане на задължението на вискателя и приключване на изпълнителното дело с разпореждане (съгласно ГПК). Поради постоянно изменящия се курс в стойността между валутите органът по изпълнение трябва да съобрази действията си със съотношението на валутите в няколко момента, а именно:

- в който компетентният съд е преценил размера на вземането (от момента на възникване на задължението до момента на влизане в сила на ЕЗП);
- наложително е съобразяване с курса както към момента на събиране на самото вземане, така и при изготвяне на разпределението;
- последното превалутиране следва да бъде към момента на окончателното погасяване на задължението, с цел – точно изпълнение.

Не бива да се дава право на никоя от страните по ЕЗП да избира валутата. Такава възможност за субектите би представлявала добър механизъм за спекулация. ЕЗП задължител-

⁹ Чл. 17 и сл. от Регламента.

но следва да бъде изпълнена точно така, както е постановена от компетентния съд, без отклонения и заобикаляне.

Според българското законодателство обаче държавният и частният съдебен изпълнител нямат право да притежават „специални“ (ЧСИ), „набирателни“ (Районните съдилища – за ДСИ) банкови сметки в чужда валута, а само в български левове, но същевременно са оторизирани да запорират суми/вземания на длъжника по банкови сметки в чуждестранна валута. При осъществяване на превода от страна на банката – трето задължено лице, в изпълнение на наложения от съдебния изпълнител заповед, сумата автоматично се превалутира в български левове. Необходимо е *de lege ferenda* да се предвиди хипотеза в националното законодателство, според която съдебните изпълнители да разполагат с банкови сметки, по които да постъпват суми от длъжници в чужда, различна от националната ни валута.

Сумите по влязлото в сила разпределение съдебният изпълнител следва да изплати на правоимащия взыскател по посочената в ЕЗП банкова сметка, като автоматично отново се превалутират в чуждестранна валута от банката в деня на превода към взыскателя. Направеното плащане се отразява върху „гърба“ на ЕЗП съгласно националното законодателство (ГПК). Изпълнителното производство ще бъде приключено с Разпореждане на СИ едва когато вземането бъде изцяло събрано и всички кредитори – удовлетворени. При автоматичното превалутиране обаче на практика се получава разлика между изплатеното на взыскателя и отбелязаното върху ЕЗП плащане, както и обективизираното в разпределението погасяване на дълга.

Считам, че съдебният изпълнител, преди да изплати сумата, събрана въз основа на приложен способ на изпълнение по ЕЗП, следва да направи служебно проверка за наличие на настъпила перемпция по делото, тъй като в този случай производството по делото се прекратява *ex lege*. Дори обаче изпълнителното производство да е прекратено по силата на закона, ако липсва настъпила погасителна давност и сумата е събрана преди настъпване на перемпцията (а също и когато е внесена доброволно от длъжника след настъпила перемпция), според мен съдебният изпълнител следва да разпредели и изплати сумата на взыскателя по ЕЗП, тъй като материалното право продължава да съществува.

При открито производство по несъстоятелност на длъжника СИ следва да спре делото, а ако вземането на взыскателя, обективизирано в ЕЗП, бъде включено в списъка с приетите вземания, изготвен от синдика, изпълнителното дело, образувано въз основа на ЕЗП, трябва да бъде прекратено от съдебния изпълнител. Настоящото изследване няма за цел да обхване изчерпателно всички възможни хипотези на развитие на изпълнителния процес, образуван въз основа на влязлата в сила европейска заповед за плащане. Това едва ли е възможно. Считам за важно и необходимо обаче да уточня, че по мое мнение на процесуалния субституент (подобно на цесионера) следва да бъде призната процесуалната възможност да предяви вземането на своя длъжник (носител на материалното право) по процедурата, визирана в Регламента.

Съгласно Регламента – държавите членки си сътрудничат за предоставяне на широка общественост и професионалните среди на информация относно разностите по връчване на документите и органите, които имат компетентност по отношение на привеждането в изпълнение чрез **Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела, създадена с Решение 2001/470/ЕО на Съвета**.

В обобщение: ЕЗП, издадена в една държава членка, станала изпълнима в друга държава членка (с изключение на Дания), за целите на правораздаването и правоприлагането, следва да се счита като издадена в държавата, в която се търси и привежда в изпълнение. Регламентът **не предвижда производство по екзекватура. Той визира, че подлежащата на изпълнение заповед „се привежда в изпълнение в другите държави членки, без да**

е необходимо да се обявява изпълнимостта и без възможност за оспорване на нейното признаване¹⁰. Този текст от Регламента е в колизия с чл. 627 от българския ГПК. Взаимното зачитане на решенията и актовете на съдебните институции, необходимият респект към тяхната професионална квалификация, кореспондиращото взаимно доверие и уважение към формираното вътрешно убеждение у магистратите обосновават извода, че са спазени всички необходими изисквания и условия за издаване на ЕЗП и тези условия позволяват привеждането в изпълнение на заповедта, без национален съдебен преглед и преценка за правилно прилагане на минималните изисквания и процесуални стандарти по издаването на Заповедта. Регламентът предвижда, че процедурите за привеждане в изпълнение на ЕЗП следва да продължат да бъдат регулирани от националното законодателство¹¹. Ето защо считам, че уредената в чл. 627 и сл. от ГПК процедура по издаване на изпълнителен лист противоречи на преамбюла на Регламента (27), както и на чл. 19 от Регламента. Освен това тази уредба по издаване и обжалване на изпълнителен лист води до изключително забавяне на самото привеждане в изпълнение на заповедта и ненужно оскъпява принудителното изпълнение, рискува неговото ефективно и бързо развитие и реализиране. Формулярът образец Ж следва да бъде разглеждан и признат от българския законотворец като пряко изпълнително основание (в противен случай той би бил излишен). Образец Ж е еквивалент на изпълнителен титул, в който е обявен стабилитетът на ЕЗП, обективира безспорността на вземането и разрешава/ДОПУСКА изпълняемостта, включително чрез прилагане на държавната принуда. Неслучайно е установено, че регламентът е приложим задължително в своята цялост и се прилага пряко в държавите членки.¹² Като изходим от тези съображения – чл. 627, ал. 1 и 2 от ГПК следва да бъдат изменени, като привеждането в изпълнение на ЕЗП не се обвързва с чл. 622, ал. 1 от ГПК. Европейската заповед за плащане следва да намери своето място в хипотезите на чл. 404, т. 2, **вр. чл. 622 а от ГПК**, като акт (чуждестранно изпълнително основание – ИО) с пряко изпълнение у нас, без специално производство по допускане.

Процедурата по издаване на изпълнителен лист въз основа на ЕЗП е в разрез с обявеното в преамбюла на ЕЗП, а именно – свеждане до минимум на разходите за съдебни спорове по трансгранични граждански и търговски дела, свързани с безспорни парични вземания. Издаването на изпълнителен лист се явява финансово неоправдано, процесуално неефективно и лишено от всякакъв смисъл и логика.

Производството по издаване и привеждане в изпълнение на ЕЗП у нас се доближава до това по чл. 410 и сл. от ГПК, но и съществено се различава от заповедното производство. В никакъв случай не можем и не трябва да търсим някаква „тъждественост“ или „уеднаквеност“ между тях. Според Регламента – с подаване в срок на възражението от страна на ответника (с което, макар и голословно, неподкрепено с убедителни писмени доказателства, той оспорва вземането), производството по издаването на ЕЗП не се спира, **а приключва**. За разлика от иска, който ищецът предявява по чл. 415 ГПК, искът, който следва да се предяви в този случай пред компетентните съдилища, е осъдителен. Установителният иск ще има само сила на присъдено нещо, докато осъдителният иск, освен силата на присъдено нещо, ще разполага и с изпълнителна сила. В изпълнителния лист ще бъде отбелязано, че е издаден само въз основа на решението, но не и въз основа на ЕЗП. При това положение – по гражданското дело не следва да се приобщава делото по производството за издаване на ЕЗП. Невлязлото в сила въззивно решение, с което осъдителният иск е уважен (за

¹⁰ Чл. 19 от Регламента.

¹¹ Чл. 21 от Регламента.

¹² Чл. 33 от Регламента, предл. последно.

разлика от въззивното решение по установителния иск по чл. 415, вр. чл. 422 от ГПК), ще има изпълнителна сила. В този ред на мисли спорен и изключително дискуссионен се явява въпросът дали производството по издаване на ЕЗП и привеждането ѝ в изпълнение от националните законодателства на страните членки не нарушава „**равнопоставеността**“ на кредиторите и длъжниците в Европейския съюз, дали така създадената процедура действително „хармонизира“ статуквото и дали не засяга по различен начин конституционно гарантираните права на европейските граждани. Настоящата статия обаче няма за цел да коментира и да се отклонява в тази посока.

Неправилно се прилага (по аналогия) чл. 416, предл. последно от ГПК, вр. чл. 627 от ГПК. Чл. 416 ГПК и чл. 627 от ГПК са несъвместими с правото на ЕС и конкретно с чл. 21, ал. 1 и ал. 2 от Регламент (ЕО) 1896/2006 г. Тази национална регламентация е в противоречие с установените в Регламента принципи на взаимно доверие и сътрудничество между държавите членки при присъждане на безспорни парични вземания по граждански и търговски дела, тя противоречи на самата цел на Регламента – да опрости, ускори и намали разходите за съдебни спорове, и е в разрез с параграф 27 от Преамбюла на Регламента.

Втора част

Привеждане в изпълнение на Европейска заповед за заповор на банкови сметки

Регламент (ЕО) № 655/2014 г. на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за създаване на процедура за европейска заповед за заповор на банкови сметки с цел улесняване на трансграничното събиране на вземания по граждански и търговски дела (с изключение на започналите производства по несъстоятелност срещу длъжника) изрично предвижда, че заповедта е „пряко приложим правен инструмент на Съюза“¹³, който цели да вземе „предпазни мерки“ и предотврати евентуалното неудовлетворяване на кредитора, да бъде еквивалент или алтернатива в случаите на тромаво национално законодателство при спор за вземания, които имат трансгранични последици.

Съгласно Протокол № 21 относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към ДЕС и към ДФЕС, Ирландия е заявила желанието си да участва в приемането и прилагането на настоящия регламент, а Обединеното кралство не участва в приемането на настоящия регламент и не е обвързано от него, нито от неговото прилагане. В съответствие Протокол № 22 относно позицията на Дания, приложен към ДЕС и към ДФЕС, Дания също не участва в приемането на настоящия регламент и не е обвързана от него, нито от неговото прилагане.

Искането за издаване на европейска заповед за заповор на банкови сметки може да бъде **отправено преди** завеждане на делото по същество на съответния въпрос, като съдът следва да се е убедил въз основа на доказателствата, представени от кредитора, че има вероятност искът на кредитора срещу длъжника да бъде удовлетворен по същество; или **след** приключване на делото по същество на въпроса с влязъл в сила съдебен акт, както и **по всяко време на делото, докато е висящо**. За разлика от искането за издаване на ЕЗП, според настоящия Регламент ищецът следва, освен да опише доказателствата, въз основа на които твърди, че длъжникът дължи определената парична сума, да представи и приложи тези доказателства към искането пред съда.

Според Регламента „Кредиторът следва да е в състояние да получи обезпечителна мярка под формата на европейска заповед за заповор на банкови сметки [...] която да предо-

¹³ Чл. 5 от Регламента.

твратява прехвърлянето или изтеглянето на средства, държани от неговия длъжник в банкова сметка в държава членка, ако съществува опасност без такава мярка последващото изпълнение на неговото вземане срещу длъжника да бъде възпрепятствано или съществено затруднено¹⁴.

За целите на Регламента „банкова сметка“ или „сметка“ означава всяка сметка, съдържаща финансови средства, държава в банка на името на длъжника или на името на трета страна от името на длъжника¹⁵. За целите на Регламента – „банка“ означава кредитна институция, както е определена в чл. 4, параграф 1, точка 1 от Регламент (ЕС) № 575/2013 г. на Европейския парламент и на Съвета, включително клоновете по смисъла на чл. 4, параграф 1, точка 17 от Директива 2013/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета – извън Съюза, когато тези клонове са разположени в Съюза¹⁶; За целите на регламента – „средства“ означава пари, кредитирани по сметка във всякава валута, или други подобни вземания, даващи право на изплащане на пари, като например депозити на паричния пазар¹⁷. Регламентът не може да се прилага при хипотезите, посочени в чл. 8, чл. 9 и чл. 10.

Едновременно с искането за налагане на обезпечителна мярка – запор, кредиторът може да заяви, че желае да получи информация от държавата по изпълнение относно разкриването на тайна за банкови сметки. Информационен орган у нас, по смисъла на чл. 14 от Регламента, е Министерството на правосъдието – чл. 618а, ал. 2 от ГПК. За да осигури защита на личните данни на длъжника, получената информация относно установяването на банковите сметки на длъжника **не следва да се предоставя на кредитора, а само на отпращаващия искането съд и по изключение – на банката**. Тази хипотеза от регламента не кореспондира на нормите от националното законодателство, тъй като според ГПК кредиторът е този, който е активно процесуално легитимиран да образува изпълнително производство, и съответно той получава от съда по произход Заповедта за запор ведно с всички придружаващи документи според Регламента, което автоматично води до разкриване на лични данни за длъжника. Освен това Регламентът предвижда, че „уведомяването на субекта на данните следва да се извърши съгласно националното право, но разрешава уведомяването на длъжника относно разкриването на информация за разкритите и притежавани от него банкови сметки и средствата по тях, да бъде отложено с 30 дни, за да не бъде застрашено действието на заповедта за запор“¹⁸. Безспорен факт е обаче, че длъжникът **узнава** за предприетите спрямо него действия още при това уведомяване от информационния орган по чл. 14 от Регламента и разполага с достатъчно време да **осуети** запорирането на сумите преди издаването на заповедта. Този „недъг“ прави процедурата по издаване и изпълнение на европейската заповед за запор на банкови сметки (ЕЗЗБС) изцяло ненужна и неефективна, тъй като отпада „спешната необходимост“ от защитата на тази мярка.

По искане на кредитора в заповедта за запор следва да бъдат включени всички лихви, натрупани съгласно приложимото право по иска, до датата на издаването на заповедта, „при условие че размерът и видът на лихвите не са такива, че включването им да е в нарушение на първостепенни императивни норми в правото на държавата членка по произход“¹⁹. „Когато кредиторът вече се е снабдил със съдебно решение, съдебна спогодба или автентичен акт, отново по негово искане заповедта за запор на банковите сметки включва

¹⁴ Чл. 7 от Регламента.

¹⁵ Чл. 4 от Регламента.

¹⁶ Пак там.

¹⁷ Пак там.

¹⁸ Чл. 46, предл. последно от Регламента.

¹⁹ Чл. 15, т. 1 от Регламента.

и разходите за получаване на такова съдебно решение, спогодба или акт, доколкото е било определено, че тези разходи трябва да бъдат понесени от длъжника.²⁰ Заповедта за запор не може да съдържа суми, по-големи от исканите/търсените от длъжника.

Не е спорно, че Европейската заповед за запор на банкови сметки е пряко приложимо изпълнително основание (без производство по екзекватура, признава се директно у нас, без производство по издаване на изпълнителен лист). **Предаването** на ЕЗЗБС се извършва от издаващия съд или от кредитора в зависимост от това кой отговаря, съгласно правото на държавата членка по произход, за инициирането на откриването на изпълнителното производство. Според нашето законодателство този субект е кредиторът. „При получаване на заповедта за запор компетентният орган на държавата членка по изпълнение следва да предприеме необходимите стъпки за изпълнение на заповедта в съответствие със своето национално право, **като предаде** получената заповед на банката или на друго образувание (б. а. – според нашето законодателство това са органите на държавното и частното съдебно изпълнение), което отговаря за изпълнението на такива заповеди в тази държава членка, или като даде указания по друг начин на банката да изпълни заповедта, когато това се предвижда от националното право.“²¹ „В зависимост от метода, предвиден в правото на държавата членка по изпълнение за равностойни национални заповеди, изпълнението на заповедта за запор следва да се извърши чрез блокиране на запорираната сума в сметката на длъжника или, когато националното право предвижда това, чрез прехвърляне на тази сума към специална сметка за целите на запорирането, която може да бъде сметка на компетентния изпълнителен орган, съда, банката, в която длъжникът има сметка, или банка, определена за координиращо образувание за запорирането в съответния случай.“²² У нас е приложима първата хипотеза – блокиране на запорираната сума, налична в сметката на длъжника към момента на получаване на заповедта за запор, без привеждането ѝ по сметка на кредитора или на съдебния изпълнител.

Европейската заповед за налагане на запор върху банковите сметки на длъжника е обективизирана във формуляр, състоящ се от две части: **част А и част Б**. Вече посочих, че изпълнителното производство в България се инициира от вискателя (кредитора). Заповедта и придружаващите я документи, представени от кредитора, в т.ч. и молбата за издаване на заповедта, се придружават от превод или транслитерация на български език. Такъв превод или транслитерация се предоставя от издаващия съд, като се използва съответният езиков вариант на стандартния формуляр, посочен в чл. 19.

Заповедта за запор се изпълнява чрез **предаването ѝ** на банката и **след** изпълнението на заповедта, същата **се връчва на длъжника**. (Формуляр А се предоставя на банката, кредитора и длъжника; формуляр Б – само на кредитора и длъжника.) На третото задължено лице – банка, съответният държавен или частен съдебен изпълнител предава част А (според мен – като заверени копия от оригинал и легализиран превод на български език). Оригиналите следва да останат приобщени в кориците на изпълнителното дело и празното/непопълнено приложение на декларацията по чл. 25. Тъй като Регламентът изрично предоставя изпълнението на различните структури от националните законодателства на държавите членки, то за да бъдат законосъобразни действията на съдебния изпълнител, към предаването на копие на заповедта за запор на банковата сметка и празния формуляр от декларацията по чл. 25 на третото задължено лице – банка, органът по изпълнението, в съответствие с нормите на ГПК, следва да връчи и **запорно съобщение** на банката по обезпе-

²⁰ Пак там, т. 2.

²¹ Чл. 25 от Регламента.

²² Пак там, чл. 26.

чително производство, нареждащо блокиране на визираната в заповедта сума и забраняващо нейното изплащане на длъжника и/или на трети лица.

Макар Регламентът да предвижда, че едва след изпълнението на ЕЗЗБС (чрез предаването ѝ на банката, респективно – попълване на декларацията от банката и изпращането ѝ на съдебния изпълнител), тя и относимите към нея документи се връчват на длъжника, то считам, че за да бъдат **законосъобразни действията на съдебния изпълнител** (държавен или частен), съгласно българското законодателство, в деловодството първо трябва да бъде изходирано съобщението до длъжника по обезпечително производство, а след това да бъде изходирано и самото запорно съобщение до третото задължено лице – банка.

Когато заповедта за запор засяга няколко банки в една и съща или в различни държави членки, на компетентния орган на съответната държава членка по изпълнение (съдебния изпълнител у нас) се предоставя попълнен отделен формуляр от Заповедта, част А за всяка банка/държава, а формулярът, който се предоставя на кредитор и длъжник (част А и Б), съдържа списък на всички въпросни банки.

Видно от регламента – на банката се разрешава, ако това е поискано от длъжника, да освободи запорираните средства и да ги прехвърли на сметката на кредитора, посочена в заповедта, за целите на удовлетворяването на иска на кредитора, ако са изпълнени кумулативно следните условия:

а) това разрешение на банката е специално указано в заповедта в съответствие с чл. 19, параграф 2, буква й);

б) правото на държавата членка по изпълнение позволява това освобождаване и прехвърляне (националното ни право не разрешава това); и

в) няма конфликт на конкурентни заповеди (запори – б. а.) по отношение на въпросната сметка.

До края на третия работен ден след изпълнението на заповедта за запор на банкови сметки, банката издава (попълва) образеца на декларацията, като посочва дали и до какъв размер са били запорирани средствата или сметките на длъжника, на коя дата е изпълнена заповедта. Декларацията се предава незабавно на съдебния изпълнител. Според мен третото задължено лице би следвало да посочи в декларацията още и произхода на запорираната сума с оглед на преценката от страна на съдебния изпълнител на нейната секвестрируемост при изготвянето на едно бъдещо разпределение.

До края на първия работен ден след издаването, респективно – получаването ѝ, СИ – държавен или частен, трябва да я изпрати с препоръчана поща, удостоверена с обратна разписка, на **издаващия съд**, или с равностойни електронни средства е длъжен да я **изпрати на кредитора**. В изпълнение на нормите на националното законодателство третото задължено лице (ТЗЛ) – банка, следва едновременно да даде отговор на въпросите, визирани в чл. 508 от ГПК. На основание чл. 458 от ГПК, вр. чл. 191 от ДОПК съдебният изпълнител следва да присъедини по делото по право и вероятно привилегировано държавата, в случай че длъжникът има неплатени публични задължения към фиска, както и кредиторите, наложили предходни запори върху същата банкова сметка, за да обезпечи правилното и законосъобразно изготвяне на бъдещото разпределение на събраната сума.

Ако длъжникът живее в държава членка, различна от държавата членка по произход, и е наложен запор върху неговите банкови сметки в трета държава членка, издаващият съд или кредиторът, в зависимост от това кой отговаря за извършването на връчването в държавата членка по произход, до края на третия работен ден след получаването на декларацията по чл. 25, в която е посочено, че средствата са запорирани, предава документите в съответствие с чл. 29 на компетентния орган, в случая – на съдебния изпълнител по местоживее

на длъжника (държавен или частен), който незабавно предприема **връчване** на заповедта на длъжника в съответствие с българското законодателство.

Регламентът изрично пояснява в кой момент се преизчислява (превалутира) вземането – банката, в качеството ѝ на трето задължено лице, преизчислява сумата, посочена в заповедта, към паричната единица на средствата спрямо референтния валутен курс на Европейската централна банка или обменния курс на централната банка на държавата членка по изпълнение за продажба на тази парична единица **В ДЕНЯ И ЧАСА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЗАПОВЕДТА**, и заповорира съответната сума в паричната единица на средствата. От една страна, изричното посочване в регламента създава сигурност, точност и яснота, но от друга, води до огромни затруднения при едно бъдещо изготвяне на разпределение от съдебния (по реда на ГПК) или публичния изпълнител (по реда на ДОПК).

В обобщение: След изпълнение на заповедта за заповор на банкови сметки, чрез предаване на копие от същата (част А) на третото задължено лице – банка, според мен съдебният изпълнител връчва следните документи на длъжника (и когато е необходимо, те се придружават от превод или транслитерация, както е предвидено в чл. 49, параграф 1):

а. Съобщение по обезпечително производство ведно с копие от подлежащия на изпълнение акт (в което уведомява длъжника за номер на образуваното изпълнително дело, индивидуализира вискателя, съобщава кой съд е наложил заповор, посочва размер на заповораната сума, с изчислена лихва към момента на образуване на делото, в случай на присъждане, в коя банка/банки е наложен заповор, забранява разпореждане със средствата до размера на вземането, посочено в ЕЗЗБС:

б. копие от заповедта за заповор, като използва части А и Б от формуляра, посочен в чл. 19, параграфи 2 и 3;

в. копие от молбата за издаване на заповед за заповор, подадена от кредитора до съда;

г. копия на всички документи, които кредиторът е представил на съда с цел получаване на заповедта;

д. в хипотезите на заповор на банкови сметки до повече от една банка – само първата декларация по чл. 25, в която е посочено, че средствата са заповорирани. Всяка получена следваща декларация съгласно чл. 25 се свежда до знанието на длъжника незабавно.

Когато, съгласно правото на държавата членка по изпълнение, заповорирани суми са освободени от заповор (у нас – представляващи несеквестируем доход или вземане), без отправено искане от страна на длъжника, органът по изпълнението (в случая държавният или частният съдебен изпълнител), отговорен за освобождаване на тези суми в тази държава членка, по собствена инициатива освобождава съответните суми от заповор, в противен случай носи отговорност за вреди. „Заповедта за заповор е от същия ред, ако има такъв, като равностойна национална заповед в държавата членка по изпълнението“²³, т.е. на основание чл. 429 от ГПК и в светлината на Тълкувателно решение № 2/2013 г. от 26.06.2015 г. на ОСГТК на ВКС по т. д. № 2/2013 г., със сигурност можем да считаме вискателя по ЕЗЗБС за присъединен по право (но не и привилегирован) кредитор при бъдещото изготвяне на разпределение.

Таксите, начислявани от който и да било орган или друга институция в държавата членка по изпълнение, която участва в обработването или изпълнението на заповед за заповор, или в предоставянето на информация за банкова сметка, съгласно чл. 14 от Регламента, се определят въз основа на тарифа на таксите или други правила, установени предварително от всяка държава членка, в които по **прозрачен** начин се определят приложимите так-

²³ Съгласно чл. 32 от Регламента.

си. Когато е приложимо, таксите не могат да бъдат по-високи от таксите, начислявани във връзка с равностойни национални заповеди в държавата членка по изпълнение.

III. Заключение

При изготвяне на двата регламента „Общността“²⁴ („Съюзът“²⁵) си постави за цел и до известна степен успя да постигне гарантиране на „пространство на свобода, сигурност и правосъдие“²⁶. Доколко обаче ефективни с оглед на тази цел се оказаха двата регламента? Доколко приложението на двата правни инструмента е от полза и в услуга на гражданите на Съюза? Успяват ли тези норми да постигнат необходимата бързина при изпълнението на издадените въз основа на процедурите съдебни актове, могат ли да гарантират сигурност и правосъдие? Отговорите на тези въпроси в настоящото изследване, за съжаление, са отрицателни.

Считам, че Регламент (ЕО) № 1896/2006 г. и Регламент (ЕС) № 655/2014 г. не успяват да постигнат така необходимата бързина и ефикасност при изпълнението на издадените въз основа на процедурите съдебни актове. Не само че не се постига целеният правен ефект, но се усложнява и забавя събирането на сумите, визиращи в тези документи, изключително се утежнява дейността на съдебните изпълнители у нас (и в страните членки) по изготвяне и предявяване на разпределение на събраните суми, влизането му в сила и тяхното изплащане на правоимащите.

Видно от чл. 13 и сл. от Регламент (ЕО) № 1896/2006 г. и чл. 14, т. 8 от Регламент (ЕС) № 655/2014 г. длъжникът своевременно узнава и е информиран за предприетите в правния мир процесуалноправни действия спрямо него (липсва елемент на изненадата) и разполага с достатъчно време и механизми спокойно, целенасочено и необезпокоявано да извърши необходимите действия по организиране на своята защита и същевременно да се разпорежда с имуществото си или със средствата по притежаваните от него банкови сметки. **Известно е, че регламентът, уреждащ заповар на банкови сметки, не е приложим в процедурата по регламент за издаване на ЕЗП**, т.е. преди, по време и след издаване на ЕЗП не може да се предприеме обезпечителната мярка по издаване на ЕЗЗБС. Кредиторът по ЕЗП няма никаква гаранция в своя полза, че предварително е обезпечил събирането на вземането си.

У нас удовлетворяването на кредиторите – вискатели по издадени ЕЗП и ЕЗЗБС, се забавя или осуетява изцяло или отчасти в хипотезите на присъединяване по право на тези кредитори (вж. Тълкувателно решение № 2/2013 г. от 26.06.2015 г. на ОСГТК на ВКС по т. д. № 2/2013 г.). Според националното ни законодателство при наличието на издадени в друга държава ЕЗЗБС и ЕЗП, банката, в качеството ѝ на трето задължено лице, получило ЗС от съдебния изпълнител (държавен или частен), не е оторизиран орган да преценява привилегиите, несеквестируемостта на вземанията или дохода, налични по банковите сметки на длъжника, нито пък да изготвя сама разпределение, дори и в хипотезите, когато има учреден в полза на банката залог върху сметката на длъжника, в следствие на който тя се явява присъединен по право привилегирован кредитор по смисъла на чл. 429 от ГПК. Във всички посочени хипотези разпределението следва да бъде изготвено от съдебния изпълнител (или публичния изпълнител, наложил пръв заповар върху банковите сметки. Единствено и

²⁴ Регламент (ЕО) № 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12.12.2006 г. за създаване на процедура за Европейска заповед за плащане, източник: EUR-Lex, 1.

²⁵ Регламент (ЕС) № 655/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15.05.2014 г. за създаване на процедура за Европейска заповед за заповар на банкови сметки с цел улесняване на трансграничното събиране на вземания по граждански и търговски дела, източник: EUR-Lex, 1.

²⁶ Пак там.

само тези органи имат правомощието и компетенциите да изготвят разпределение на събраните суми. Също според националното ни законодателство при налагане на заповор като обезпечителна мярка от страна на съда заповораната сума не се превежда по сметка на съдебния (респективно публичния) изпълнител. В този случай третото задължено лице – банка е длъжно единствено да уведоми съдебния/публичния изпълнител, че сумата е налична изцяло или частично за удовлетворяване на кредитора, както и че (евентуално) върху нея има насочени и други претенции. Оттук нататък процедурата влиза в едно тромаво „русло“ и кредиторът по ЕЗП и ЕЗЗБС е изправен пред ситуация, в която не знае какво да предприеме и колко време би му отнело да събере вземането си, ако изобщо сумата е достатъчна в случаите, когато е хирографарен кредитор. При изготвяне и предявяване на разпределението, освен забавянето, получаващо се във връзка с призоваването на страните, проблем възниква и при превалутирането на вземането – към кой момент следва да стане това при ЕЗП, предвид, че съдебните изпълнители нямат право да имат банкови сметки за събиране на вземания в чужда валута. Сумата, свързана с превалутиране и изчисляване на дължимата лихва, извършени от банката в изпълнение на ЕЗЗБС в деня и часа на налагане на заповор, ще е крайно различна от претендираната след изтичане на определен период от време (година, две или повече например при обжалване или оспорване на разпределението, респективно – отмяна и изготвяне на ново такова) сума, когато съдебният изпълнител изготвя разпределението и го предявява, респективно – изплаща на страните.

Въпросът със свръхобезпечеността и несъразмерността е далновидно разрешен в регламента по издаване на ЕЗЗБС. (Съгласно чл. 507а от ГПК при допускане на свръхобезпеченост съдебният изпълнител носи отговорност по чл. 441 от ГПК. Това се отнася за събиране на вземането по ЕЗП.) Предоставената от регламента обаче възможност за налагане на заповор едновременно върху банковите сметки на длъжника в няколко държави членки забавя и затруднява правилното и точно изготвяне и предявяване на разпределението по реда на ГПК от страна на съдебния изпълнител. Затрудненията са свързани не само с призоваването на страните – вискател/и и длъжник/ци, присъединени кредитори, но и с правилното изчисляване на непогасения остатък от вземането; точната преценка на привилегиите и хирографарността и сторените разноси от различните структури и органи по изпълнението в различните държави членки, в които е наложен заповор. Почти нереалистично и невъзможно изглежда изготвянето на правилно и законосъобразно разпределение при възлагане на вземането на вискателя за събиране или вместо плащане, или при възлагане на недвижим имот на вискателя вместо плащане. Органите по принудително изпълнение, на чиито национални законодателства според регламентите е възложено изпълнението на ЕЗП и ЕЗЗБС, не са в състояние и не могат да преценят правилно несеквестрируемостта на вземанията по банковите сметки на длъжника, което от своя страна рефлектира върху законосъобразността на изготвеното разпределение. Предстоят разисквания, ще има полемики и дебати по въпросите дали производството по издаване на ЕЗП и ЕЗЗБС и тяхното привеждане в изпълнение не нарушава „равнопоставеността“ на кредитори и длъжници в Европейския съюз, дали така създадените процедури не засягат по различен начин правата на страните – участници в процеса, в различните държави членки. По мое мнение със създаването и привеждането в изпълнение на двата регламента не бе постигнат така желаният и търсен баланс между интересите на кредитор и длъжник. В стремежа да бъдат зачетени основните права на гражданите в Съюза, да бъдат съблюдавани принципите, залегнали в Хартата на основните права на ЕС (защита на личния и семейния живот, на личните данни, правото на собственост, правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес), на европейския законотворец като че ли не се удаде и той не успя да премахне съществуващите пречки пред правилното протичане на гражданските производства чрез

създаване на едни общи за Съюза гражданскопроцесуални норми. Избраният подход при уредбата на изпълнението на двата Регламента, а именно – компилацията между европейски и национални норми и делегираното в регламентите изпълнение на националните законодателства на страните членки, вместо да установи по-бърза, по-стриктна и високоефективна система на събираемост, на практика (предвид различните национални правни рамки у страните членки) доведе до прилагане на твърде тромава, почти безполезна и нецелесъобразна процедура, позволяваща на длъжника преждевременно да узнае за предприетите спрямо него действия и да постигне осуетяване на принудителното изпълнение в България, което от своя страна обрича на провал най-важната цел на регламентите – постигането на удовлетвореност на всички участници в процеса.

Ръководен от Насоките за по-добро прилагане на съществуващата препоръка на Съвета на Европа (*Препоръка Rec(2003)17 на Съвета на министрите, имаща за цел определянето на европейски стандарти в областта на изпълнението на съдебните решения – б.а.*) относно изпълнителната процедура, приета от ЕКЕП (фр. СЕРЕJ) на 17.12.2009 г. от Комитета на министрите на Съвета на Европа, вземайки предвид огромното разнообразие от национални законодателства, в сътрудничество с Международния съюз на съдебните изпълнители (МССИ) (фр. UIHJ) и доброто съдействие от страна на националните професионални организации, европейският законотворец следва много внимателно да преразгледа и прецизира двата регламента, като *de lege ferenda* предвиди процедура за създаване на **единен европейски банков регистър (мрежа)** с цел – процесуална икономия, бързина и улеснение при издаване на ЕЗП и изпълнението на ЕЗЗБС. Динамичното развитие на финансовия пазар в световен мащаб изисква бърза и адекватна промяна и в европейското законодателство в тази насока, като бъдат обсъдени и приети норми за налагане на заповест в рамките на Съюза и върху други финансови инструменти (например акции, облигации и други ценни книжа, виртуални валути, дялове от търговски предприятия, фючърси, форуърдни договори и други деривативни инструменти).

Поради различното социално и икономическо развитие на страните членки на ЕС е трудно да се хармонизират и обединят гражданските изпълнителни процедури на европейско равнище. Направените предложения за изменения и допълнения в двата регламента не следва да имат опустошителни и пагубни последици върху положението на длъжниците, особено когато те са юридически лица. Блокирането на сметките може да доведе до невъзможност да се плащат заплатите на служителите и може да причини банкрут/несъстоятелност на длъжника. Необходимо е да бъдат гарантирани човешките права и най-вече – правото на защита и законова сигурност.

Библиография

Градинарова, Т. (2015). *Гражданско изпълнително производство (курс лекции)*. Първа част. Русе: РУ „Ангел Кънчев“.

Коларов, Т. (2020). Произходът на института на процесуалната субституция в българското право. *Юридическо списание на НБУ* [онлайн], № 3, 10–22 [прегледан на 30.12.2022]. Достъпен на: <https://law.nbu.bg/bg/law-journal-of-new-bulgarian-university>.

Мингова, А. (2008). *Сборник съдебни практики. Принудително изпълнение. Коментари. Тълкувания. Анализи*. Кн. 1. София: Фенекс.

Сталев, Ж., А. Мингова, В. Попова, О. Стамболиев, Р. Иванова (2020). *Българско гражданско процесуално право*. Десето преработено издание. София: Сиела.

Използвани нормативни актове

Граждански процесуален кодекс, обн., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 1.03.2008 г., последно изменение бр. 11 от 2.02.2023 г., в сила от 1.07.2024 г.

Закон за задълженията и договорите, обн., ДВ, бр. 275 от 22.11.1950 г., в сила от 1.01.1951 г., посл. изм. с Решение № 4 от 20.04.2021 г. на Конституционния съд на РБ, бр. 35 от 27.04.2021 г.

Регламент (ЕО) № 1348/2000 от 29 май 2000 г. за връчване на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела, в държавите членки, отм.

Регламент (ЕО) № 1896/2006 г. на Европейския парламент и на Съвета от 12.12.2006 г. за създаване на процедура за европейска заповед за плащане, в сила от 24.07.2007 г.

Регламент (ЕО) № 1393 от 13.11.2007 г. на Европейския парламент и на Съвета относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела.

Регламент (ЕС) № 1215/2012 г. на ЕП и на Съвета.

Регламент (ЕС) № 655/2014 г. на Европейския парламент и на Съвета от 15.05.2014 г. за създаване на процедура за европейска заповед за заповор на банкови сметки, в сила от 17.07.2014 г. Тълкувателно решение № 2/2013 г. от 26.06.2015 г. на ОСГТК на ВКС по т. д. № 2/2013 г.

Използвани съкращения

ЕЗП – Европейска заповед за плащане

ЕЗЗБС – Европейска заповед за заповор на банкови сметки

ЧСИ – Частен съдебен изпълнител

ПДИ – Покана за доброволно изпълнение

ЗЧСИ – Закон за частното съдебно изпълнение

ГПК – Граждански процесуален кодекс

ЗЗД – Закон за задълженията и договорите

РБ – Република България

ТДТСС – Тарифа за държавните такси, събирани от съдилищата

ТТРЗЧСИ – Тарифа за таксите и разностите по Закона за частното съдебно изпълнение

ОСГТК – Общото събрание на гражданска и търговска колегия

ВКС – Върховен касационен съд

ДЕС – Договор за Европейски съюз

ДФЕС – Договор за функциониране на Европейския съюз

ТЗЛ – Трето задължено лице

ЕС – Европейски съюз

МССИ – Международен съюз на съдебните изпълнители

ЕКЕП – Европейска комисия за ефикасност на правосъдието

ИО – Изпълнително основание

COMPLICATIONS IN IMPLEMENTING THE EUROPEAN ORDER FOR PAYMENT AND THE EUROPEAN ACCOUNT PRESERVATION ORDER

Maria Glushkova²⁷

Abstract: The article attempts to present the complications that arise in our country with the scope and implementation of European orders for payment – Regulation 1896/2006, issued in another member state of the European Union and European bank account preservation orders – Regulation 655/2014.

The above two acts are examined in their entirety and totality, some of the controversial points in relation to their application and enforcement in our country are discussed (problems related to the regularity of their service; the revaluation of the amounts due; the excess security and disproportionality;

the amount of court fees and costs, including those incurred in the enforcement phase; the occurrence of prescription or peremption, etc.). The collision between the European legal norms and those of the national legislation is highlighted, the shortcomings and gaps are pointed out, as well as the complications that arise and hinder the application of the regulations. Proposals *de lege ferenda* have been made.

Keywords: execution of European order for payment, execution of European order for attachment of bank accounts, service, distribution

²⁷ Ph.D. student in Civil Procedure Law at the Law Department of New Bulgarian University, lecturer in Civil Procedure Law, e-mail: chsi_glu6kova@abv.bg.